

Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)

Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)

Opracowanie

Zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki

Redakcja językowa i korekta

Editio

Redakcja techniczna i skład

Editio

Projekt okładki, layout

Editio

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2023

ISBN: 978-83-67366-53-3

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne (CC BY-NC)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/pl/>

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Publikacja opracowana w ramach realizacji projektu

Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	7
2. Zróżnicowane środowisko edukacyjne jako przestrzeń działania SCWEW	8
3. Rola organu prowadzącego i realizacja zadań SCWEW	12
4. Organizacja SCWEW	16
4.1. Definicja SCWEW	16
4.2. Zadania SCWEW	16
4.3. Zespół SCWEW – organizacja	17
4.3.1. Zadania Lidera	17
4.3.2. Zadania ekspertów SCWEW	18
4.3.3. Rola pedagoga specjalnego w zakresie współpracy Zespołu SCWEW z przedszkolem/szkolą ogólnodostępną	20
4.4. Opis form wsparcia	21
4.5. Wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych	25
4.6. Promocja działań SCWEW	30
5. Współpraca SCWEW z partnerami	31
6. System zapewniania jakości funkcjonowania SCWEW	33
7. Centrum Koordynujące	35
8. Zakończenie	37
Bibliografia	38

1. Wstęp

Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW) powstał na podstawie doświadczeń wynikających z pilotażowego wdrożenia opracowanej w 2020 roku koncepcji teoretycznej¹. Koncepcja Modelu została oparta na dorobku i doświadczeniach placówek specjalnych w zakresie realizacji wsparcia dla przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w tworzeniu przestrzeni optymalnej edukacji dla wszystkich uczniów. Temu celowi ma służyć umiejscowienie SCWEW w placówkach specjalnych. Takie założenie umożliwia poszerzenie zadań, obecnie realizowanych przez placówki specjalne na rzecz szkolnictwa ogólnodostępnego, o kolejne działania wspierające tworzenie środowiska włączającego.

Model zawiera propozycje wsparcia nauczycieli i specjalistów pracujących z dziećmi/uczniami w zróżnicowanych grupach/klasach przez wysoko wykwalifikowaną i doświadczoną kadrę placówek specjalnych, w których funkcjonują zespoły SCWEW.

Działanie SCWEW jest częścią budowania przez samorząd terytorialny strategii oświatowej na poziomie lokalnym, która wpływa na poprawę jakości świadczonych usług w obszarze edukacji. Istotne jest zatem wykorzystywanie dostępnych zasobów oraz budowanie lokalnych koalicji na rzecz wsparcia dziecka i rodziny. Świadome kształtowanie polityki na szczeblu regionalnym przyczynia się do rozwoju inkluzyjnego społeczeństwa. W tym celu samorząd może wykorzystać dostępną ofertę wsparcia i podejmować współpracę międzysektorową także na szczeblu krajowym.

SCWEW stanowi jeden z instrumentów wspomagających realizację strategicznych celów oświatowych na poziomie lokalnym. Indywidualizowana oferta SCWEW wynika z diagnozy potrzeb i jest adresowana do kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Działania SCWEW prowadzą do poprawy jakości pracy ze zróżnicowaną grupą/klasą i w konsekwencji wspierają rozwój dzieci/uczniów oraz przyczyniają się do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego.

¹ *Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)*, Warszawa, 2021 zepół projektu pod kierunkiem Agnieszki Pietryki.

2. Zróżnicowane środowisko edukacyjne jako przestrzeń działania SCWEW

W ciągu ostatnich trzech dekad polska edukacja ewoluowała od akcentowania problemów kształcenia specjalnego (przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnościami, zagrożonych niedostosowaniem i niedostosowanych społecznie) do myślenia o szerszej, zróżnicowanej grupie dzieci/uczniów ujawniającej różnorodne potrzeby w funkcjonowaniu przedszkolnym, szkolnym i wymagających wsparcia edukacyjnego.

Zmiany te doprowadziły do zaimplementowania szeroko rozumianych pojęć zróżnicowanych (specjalnych, indywidualnych) potrzeb edukacyjnych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych.

Zróżnicowana grupa rówieśnicza nie stanowi jednorodnego zespołu pod względem możliwości psychofizycznych. Cechuje ją dynamika, a więc jej wyznacznikiem jest ciągła zmiana. Grupę/klasę zróżnicowaną tworzą wszystkie dzieci/uczniowie, których trudności w funkcjonowaniu mogą mieć charakter czasowy lub być symptomem poważniejszych problemów mogących się dopiero ujawnić, jeśli dziecko, uczeń nie otrzyma adekwatnego wsparcia.

W takim zróżnicowanym zespole są również dzieci/uczniowie nieujawniający żadnych problemów rozwojowych i edukacyjnych oraz dzieci/uczniowie z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego czy opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznej, określani obecnie jako uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Tak duże zróżnicowanie funkcjonowania dzieci/uczniów nakłada na nauczycieli i specjalistów obowiązek rozpoznawania i zaspokajania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych każdego dziecka/ucznia oraz całej grupy/klasy zróżnicowanej, bez względu na to, czy dzieci/uczniowie posiadają formalne dokumenty uprawniające do otrzymania wsparcia. Odpowiedzią na konieczność planowania i realizowania adekwatnego wsparcia uczniów jest rozpoznawanie ich potrzeb w procesie oceny funkcjonalnej. Ocena ta, zgodnie z Modelem biopsychospołecznym, opisanym w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)², wyznacza nowe rozumienie „niepełnosprawności” i „zdrowia”. Na funkcjonowanie osoby i jej dobrostan wpływają czynniki biologiczne, diagnoza nozologiczna oraz czynniki środowiskowe. W odróżnieniu od diagnozy nozologicznej, ocena funkcjonalna ma charakter ciągły i otwarty. Wiąże się z poznaniem dziecka/ucznia i podejmowanymi wobec niego działaniami, np. terapeutycznymi. Takie ujęcie oceny funkcjonalnej należy postrzegać jako proces, w którym obserwacja dziecka/ucznia odbywa się w trakcie aktywności domowych, przedszkolnych, szkolnych, itd. Obserwujemy dziecko/ucznia w jego naturalnym środowisku oraz w interakcjach z rówieśnikami i osobami dorosłymi. Obserwację cechuje zmienność,

² Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), <https://piu.org.pl/icf/> [dostęp: 9.04.2024].

tj. obszar i zakres, które uzależnione są od zmieniających się warunków społeczno-kulturowych. Nie jest to działanie epizodyczne, odnoszące się do pojedynczych sfer czy kompetencji dziecka/ucznia, ale ciągłe poznawanie i dostosowywanie działań wspierających jego rozwój do indywidualnych potrzeb.

Rozpoznanie funkcjonowania dzieci/uczniów prowadzone w procesie oceny funkcjonalnej będzie podstawą do zaspokojenia ich zidentyfikowanych, indywidualnych potrzeb, a w konsekwencji stosowania różnorodnych metod i form pracy, które umożliwią efektywną realizację procesu dydaktycznego i wychowawczego, z uwzględnieniem potrzeb całego zespołu klasowego. Niezbędne jest zatem podejmowanie działań poprawiających funkcjonowanie dziecka/ucznia, w odniesieniu do wyników oceny funkcjonalnej, z jednoczesnym uwzględnieniem potrzeb całej grupy/klasy, którą również cechują zróżnicowane potrzeby. Tym samym nadrzędnym celem systemu edukacyjnego jest wspieranie potencjału rozwojowego dziecka/ucznia i stwarzanie warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola/szkoły oraz w środowisku społecznym i takie projektowanie procesu dydaktycznego, który w sposób uniwersalny odpowiada na potrzeby grupy przedszkolnej/zespołu klasowego.

Patrzenie przez pryzmat wielokierunkowego zróżnicowania potrzeb edukacyjnych i rozwojowych dzieci/uczniów wyznacza nowe kierunki działań. W centrum znajduje się dziecko/uczeń, natomiast środowisko edukacyjne, by efektywnie na nie oddziaływać, realizuje zadania tworzące spójny system wsparcia, zarówno bezpośredniego – czyli zogniskowanego na uczniu i jego rodzinie, jak również pośredniego, czyli ukierunkowanego na wsparcie kadr przedszkoli i szkół ogólnodostępnych.

W celu zapewnienia efektywności i racjonalności wykorzystywania zasobów merytorycznych i rzeczowych, system powinien w sposób przejrzysty zdefiniować zakres działania poszczególnych podmiotów i precyzyjnie określić odbiorców wsparcia. Jest to moment kluczowy dla budowania oferty adekwatnej do potrzeb odbiorców. Niezmiennie widząc w centralnym miejscu dzieci/uczniów i ich rodziny, należy zbudować ofertę dla różnych podmiotów, które realizują zadania bezpośrednio lub pośrednio adresowane do dzieci/uczniów i ich rodzin.

Oferta SCWEW jest skierowana do kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, jako bezpośrednich odbiorców indywidualizowanego wsparcia eksperckiego, które odpowiada na ich potrzeby wynikające z pracy z grupą/klasą zróżnicowaną. Objęcie przez SCWEW wsparciem nauczycieli i specjalistów poprawia funkcjonowanie dzieci/uczniów i w konsekwencji wpływa na jakość edukacji.

Osią wszystkich działań SCWEW realizowanych na rzecz środowiska szkolnego są wnioski wynikające z oceny funkcjonalnej rozumianej jako procesowe, wieloaspektowe, kompleksowe podejście do rozpoznawania potrzeb dzieci/uczniów od najwcześniejszych lat ich życia. Pierwsza ocena funkcjonalna jest dokonywana na wczesnym etapie rozwoju

dziecka. Jest to kluczowy moment budowania systemu wsparcia dziecka, ponieważ określa profil funkcjonalny, umożliwia ustalenie aktualnego poziomu osiągnięć rozwojowych oraz wyznacza najbliższe zadania rozwojowe. Ocena funkcjonalna jest kontynuowana w kolejnych etapach rozwoju dziecka, a jej wyniki powinny wyznaczać, na podstawie obszarów funkcjonowania dziecka, kierunek i ofertę dalszego wsparcia.

Procesowa ocena funkcjonalna wymaga wielopoziomowej współpracy nauczycieli, specjalistów oraz przedstawicieli innych podmiotów zaangażowanych w realizację zadań na rzecz dziecka i rodziny. Zadania te niejednokrotnie będą realizowane w ramach współpracy międzysektorowej, która umożliwi komplementarną integrację działań. Wnioski z oceny funkcjonalnej są również podstawą optymalnego planowania i realizacji działań wspierających kadrę przedszkoli i szkół ogólnodostępnych przez SCWEW, które przyczyniają się do zaspokajaniu potrzeb dzieci/uczniów.

Nadrzędne w projektowaniu przez SCWEW odpowiedniego wsparcia jest budowanie takiej oferty, która uwzględnienia w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną praktyczne wykorzystanie zasad Uniwersalnego Projektowania w Edukacji (UDL), w którym rezygnuje się z indywidualizacji nauczania na rzecz uniwersalnego prowadzenia procesu uczenia. Koncepcja ta bazuje na biopsychospołeczny postrzeganiu funkcjonowania osoby, w tym jej niepełnosprawności i zdrowia. Jest także spójna z koncepcją przedstawioną w modelu Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia – ICF. W projektowaniu uniwersalnym zakłada się, że główne działania wspierające edukację uczniów z różnymi potrzebami edukacyjnymi powinny koncentrować się nie tyle na zindywidualizowanej pracy z uczniem, ale na takiej organizacji środowiska uczenia się i aby proces edukacji był dostępny dla jak największej grupy dzieci/uczniów.

Projektowanie procesu edukacji, zgodnie z zasadami UDL, uwzględnia nie tylko proces dydaktyczny, ale również środowisko fizyczne uczenia i umożliwia świadome prowadzenie jednego procesu uczenia się w określonej grupie uczniów.

W celu optymalizacji procesu edukacyjnego SCWEW prowadzi wypożyczalnię, która zapewnia dostęp do specjalistycznego sprzętu, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych, prowadzi instruktaże, szkolenia z wykorzystania sprzętu dla nauczycieli i specjalistów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych. Zasoby wypożyczalni mają poprawiać pracę nauczycieli i specjalistów w grupie/klasie zróżnicowanej i umożliwiać efektywną pracę zgodnie z założeniami UDL i w odniesieniu do wyników oceny funkcjonalnej. Tym samym wypożyczalnia SCWEW stanowi jeden z elementów niwelowania różnic wynikających z indywidualnych potrzeb dzieci/uczniów i ma na celu umożliwić pełne uczestnictwo w życiu grupy, klasy, przedszkola i szkoły.

SCWEW, skoncentrowany na kadrach przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, zapewnia wsparcie, która podnosi jakość pracy placówki ogólnodostępnej i stanowi zaplecze zindywidualizowanego wsparcia, odpowiadającego na bieżące potrzeby środowiska

szkolnego. Katalog wsparcia SCWEW skierowanego do kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych uwzględnia zarówno kontekst działań podejmowanych długofalowo, jak również interwencyjnie. Istotnym elementem oferty SCWEW jest także wsparcie w procesie oceny funkcjonalnej. Uczestnictwo zespołu SCWEW należy rozumieć jako działanie prowadzone w środowisku szkolnym, w którym eksperci specjalistycznego centrum towarzyszą nauczycielom i specjalistom w procesie prowadzenia oceny funkcjonalnej oraz dostosowaniu metod i form pracy do potrzeb grupy/klas, z uwzględnieniem wyników oceny indywidualnych potrzeb dziecka/ucznia.

Komponentem wsparcia w tym zakresie jest podnoszenie kompetencji kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w obszarze oceny funkcjonalnej i projektowania działań edukacyjnych z uwzględnieniem jej wyników.

Równie istotnym elementem uczestnictwa SCWEW w procesie oceny funkcjonalnej jest współpraca zewnętrzna. Kluczowym partnerem dla SCWEW w tym zakresie jest poradnia psychologiczno-pedagogiczna, dla której eksperci specjalistycznego centrum mogą być źródłem wsparcia i informacji, np. w odniesieniu do wykorzystania sprzętu i technologii asystujących w procesie zaspokajania potrzeb dziecka/ucznia.

Budowanie spójnego systemu wsparcia powinno także uwzględniać współpracę między SCWEW. Liderzy i eksperci mają możliwość doskonalenia swoich kompetencji i wymiany informacji, korzystając z wizyt studyjnych, uczestnicząc w sieciach współpracy, które umożliwiają dzielenie się zasobami i doświadczeniami poszczególnych SCWEW.

Ważnym działaniem SCWEW są także inicjatywy lokalne, które dotyczą kształtowania inkluzyjnego środowiska. Działania te mają wymiar świadomościowy i angażują środowisko i instytucje funkcjonujące w obszarze edukacyjnym i społecznym.

Szereg inicjatyw społecznych i działań wspierających, podejmowanych przez SCWEW to jeden z elementów tworzących lokalne rozwiązania inkluzyjne. Ich kreatorem pozostaje samorząd, który w swoich rękach skupia wiedzę na temat potrzeb dzieci i ich rodzin oraz lokalnych zasobów i możliwości realizowania wsparcia instytucjonalnego. SCWEW jest jednym z instrumentów, który umożliwi samorządom efektywne działanie w wymiarze jednostkowym na rzecz dziecka i rodziny, oraz szerzej w obszarze budowania inkluzyjnego środowiska odpowiadającego na potrzeby wszystkich członków społeczności.

3. Rola organu prowadzącego i realizacja zadań SCWEW

Za działalność szkół, placówek, w myśl polskiego prawa oświatowego, odpowiada organ prowadzący (Art. 10.1. Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, tekst jednolity: Dz. U. 2023, poz. 900).

Do zadań organu prowadzącego należą m.in.:

- zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki;
- zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
- wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;
- wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych.

Prawo oświatowe, nakładając na organy prowadzące szkoły zadania i obowiązki, w wielu zakresach pozostawia im jednocześnie swobodę dotyczącą sposobu ich wykonania. Decyzje o realizacji zadań często zależą od ustalenia lokalnych priorytetów, stanu zatrudnienia kadry w placówkach oświatowych, liczby godzin na określone zajęcia – np. w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęć dodatkowych, środków na wyposażenie przedszkoli i szkół, ich remonty, w tym prace adaptacyjne itd. Od tych decyzji zależy jakość edukacji oraz stopień zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci/uczniów. Sposób wydatkowania środków przeznaczonych na cele oświatowe, choć podlega licznym regulacjom i kontroli publicznej, jest dla JST częścią lokalnej polityki oświatowej i szerzej – polityki społecznej. Pozyskiwanie dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych oraz aktywizowanie różnych dostępnych zasobów to element polityki lokalnej, uwzględniającej uwarunkowania, potrzeby i możliwości mieszkańców. To w gminie i powiecie kształtuje się rzeczywista jakość edukacji³. Zapewnienie wysokiej jakości edukacji to także budowanie systemu współpracy, który na danym terenie przekłada się na wymierne korzyści dla odbiorców, tj. szybszy dostęp do adekwatnego do potrzeb wsparcia, wysoką jakość usługi, ograniczenie kosztów. Specjalistyczne centra, ściśle współpracując w obszarze edukacji włączającej z organami prowadzącymi i instytucjami, stowarzyszeniami działającymi na

³ B. Jachimczak, D. Podgórska-Jachnik, *Edukacja włączająca w perspektywie i zadaniach samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo UŁ, ORE, 2023.

rzecz dziecka i rodziny mają swój udział w budowaniu spójnego systemu, którego celem jest stworzenie inkluzyjnego społeczeństwa.

Metodyczne budowanie systemu wsparcia, ale także wykorzystanie koncepcji placówki otwartej na potrzeby każdego dziecka/ucznia, tworzy warunki do realizacji założeń szkoły włączającej, w której uwzględniane są potrzeby wszystkich członków społeczności szkolnej – kadry, uczniów i rodziców. Szkoła otwarta i włączająca ma wprowadzać w sposób świadomy wychowanków w krąg stosunków społecznych i kulturowych w środowisku. Współpraca jest zatem i środkiem i celem działań włączających. SCWEW uczestniczy w procesie kształtowania inkluzyjnych rozwiązań na szczeblu lokalnym, realizuje swoje zadania na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w porozumieniu i we współpracy z podmiotami działającymi w obszarze edukacji.

SCWEW, jako jedno z narzędzi budowania dostępnej edukacji, może uczestniczyć w rozpoznawaniu potrzeb, projektowaniu procesu wsparcia kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Tym samym stanowi instrument kształtowania lokalnej polityki oświatowej, mającej na celu zapewnienie warunków do realizacji wysokiej jakości edukacji dla wszystkich dzieci/uczniów. Organ prowadzący, korzystając z zasobów merytorycznych i rzeczowych SCWEW, odpowiada na rozpoznane potrzeby przedszkoli i szkół ogólnodostępnych.

Utworzenie SCWEW w powiecie lub gminie należy poprzedzić analizą zasobów i potrzeb środowiska szkolnego oraz rozpoznać zasoby środowiska lokalnego, zarówno w sektorze edukacji, jak również w sektorach pokrewnych. Zakładając SCWEW należy określić, jakie zasady współpracy pomiędzy SCWEW a różnymi interesariuszami będą optymalne, by zapewnić właściwe wsparcie dla realizacji zadań specjalistycznego centrum. Zasady współpracy z interesariuszami będą podlegać modyfikacji, zgodnie z potrzebami środowiska. Wynikiem przeprowadzonej analizy powinna być decyzja dotycząca zasadności powołania SCWEW. Specjalistyczne centrum, zgodnie z Modelem, należy powołać w przedszkolu specjalnym, szkole specjalnej lub placówce specjalnej. Prowadzenie działalności edukacyjnej, korzystanie z zasobów kadrowych i merytorycznych jest kluczowe do realizacji celów i zadań SCWEW. Organ prowadzący niepubliczne przedszkole specjalne, niepubliczną szkołę specjalną lub niepubliczną placówkę specjalną, w której zostanie utworzony SCWEW, powinien poprzedzić swoje działania nawiązaniem współpracy z jednostką samorządu terytorialnego, na terenie której funkcjonuje. Współpraca ma na celu wymianę informacji i realizację wspólnych inicjatyw wynikających z zadań SCWEW.

Jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne (stowarzyszenia, fundacje) oraz osoby fizyczne, które utworzą SCWEW, swoje działania muszą poprzedzić nawiązaniem współpracy z organami prowadzącymi przedszkola i szkoły ogólnodostępne. W działaniach promocyjnych należy uwzględnić upowszechnienie informacji nt. SCWEW i jego oferty. Wzajemna wymiana informacji wpłynie na budowanie spójnego systemu wsparcia, który

będzie uwzględniał różne zaangażowanie różnych grup interesariuszy i pozwalał na skoordynowanie ich działań.

Utworzenie i funkcjonowanie SCWEW powinno uwzględniać czynności realizowane przez wymienione podmioty:

a. Organ Prowadzący:

1. dokonuje rozeznania zasobów przedszkoli specjalnych/szkół specjalnych/placówek specjalnych pod kątem pełnienia roli SCWEW;
2. wskazuje przedszkole specjalne/szkołę specjalną/placówkę specjalną do pełnienia roli SCWEW i określa zasady współpracy i monitorowania realizacji zadań SCWEW;
3. informuje organy prowadzące przedszkola i szkoły ogólnodostępne o rozpoczęciu działalności SCWEW i możliwości objęcia ich wsparciem;
4. dokonuje analizy stanu edukacji w powiecie, w porozumieniu z innymi organami prowadzącymi przedszkola i szkoły ogólnodostępne;
5. akceptuje skład zespołu SCWEW: Lidera i ekspertów i powierza formalnie realizację zadań SCWEW;
6. zawiera porozumienia z organami prowadzącymi przedszkola i szkoły ogólnodostępne z terenu innych powiatów. Porozumienia dotyczą działań wspierających realizowanych przez SCWEW na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
7. podejmuje współpracę z różnymi podmiotami, między innymi z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli w zakresie przygotowania diagnozy potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych oraz określenia zasad przyszłej współpracy;
8. podejmuje współpracę z organizacjami i instytucjami z sektora edukacji i sektorów pokrewnych, działających na rzecz dziecka i rodziny;
9. otrzymuje informacje od SCWEW o planowanym wsparciu dla przedszkoli, szkół ogólnodostępnych;
10. powiadamia organ nadzoru pedagogicznego o rozpoczęciu działań przez SCWEW.

b. Przedszkole specjalne/szkoła specjalna/placówka specjalna wskazana do pełnienia roli SCWEW:

1. dokonuje analizy swoich zasobów i potrzeb w kontekście realizacji zadań SCWEW;
2. proponuje skład zespołu SCWEW: Lidera i ekspertów;
3. przeprowadza analizę danych dotyczących stanu edukacji w powiecie z uwzględnieniem informacji o realizowanych zadaniach i zasobach podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny;
4. przygotowuje plan funkcjonowania SCWEW, z uwzględnieniem komponentu wsparcia przedszkoli, szkół ogólnodostępnych.

c. Przedszkole/szkoła ogólnodostępna:

1. analizuje swoje potrzeby w kontekście realizacji edukacji włączającej i wskazuje obszary wymagające wsparcia SCWEW;
2. uczestniczy w planowaniu wsparcia i akceptuje ramowy plan jego realizacji przedstawiony przez zespół SCWEW;
3. informuje społeczność szkolną o podjęciu współpracy ze SCWEW;
4. uczestniczy w procesie wsparcia, bieżącym monitorowaniu oraz ewaluacji realizowanych działań.

d. Zespół SCWEW:

1. prowadzi pogłębioną diagnozę procesową potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem SCWEW;
2. dokonuje bieżącej analizy swoich zasobów w kontekście diagnozowanych potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, objętych wsparciem SCWEW;
3. uwzględnia wyniki procesowej diagnozy i bieżącej analizy zasobów SCWEW do planowania i realizacji wsparcia;
4. opracowuje zakres i harmonogram działań;
5. dokonuje zakupu sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych;
6. uruchamia wypożyczalnię;
7. monitoruje efektywność realizowanego wsparcia i potrzeby kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych.

4. Organizacja SCWEW

4.1. Definicja SCWEW

Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW) to specjalistyczny zespół działający w przedszkolu specjalnym, szkole specjalnej, placówce specjalnej – prowadzącej działalność edukacyjną – oraz korzystający z jej zasobów kadrowych i merytorycznych, a także zasobów zewnętrznych, tj. innych podmiotów. Zespół ten wypełniając swoje zadania, działa zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi.

Głównym celem SCWEW jest podnoszenie kompetencji kadry w pracy z grupą/klasą poprzez wsparcie nauczycieli, specjalistów, dyrektorów, kadry niepedagogicznej przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną na rzecz zapewnienia optymalnych warunków rozwoju dziecka/ucznia, uwzględniających jego indywidualne potrzeby i możliwości.

SCWEW podejmuje działania w perspektywie długofalowej, tj. na każdym etapie wspiera proces kształcenia i zapewnia wysoką jakość edukacji dla wszystkich. Podejmuje także inicjatywy zmierzające do budowania społeczeństwa inkluzyjnego.

4.2. Zadania SCWEW

1. Wspieranie i promowanie działań podejmowanych przez samorząd lokalny, w celu tworzenia lokalnych rozwiązań na rzecz podnoszenia jakości edukacji wszystkich dzieci/uczniów z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.
2. Zapewnianie wsparcia dla nauczycieli, specjalistów, dyrektorów, kadry niepedagogicznej przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie podnoszenia jakości edukacji wszystkich dzieci/uczniów w odniesieniu do wyników oceny funkcjonalnej, z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.
3. Zapewnienie sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych, technologii asystujących wspierających pracę w grupie i klasie zróżnicowanej w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych.
4. Prowadzenie działań rozwijających i doskonalących kompetencje nauczycieli, specjalistów, dyrektorów, kadry niepedagogicznej przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie wsparcia rodziny, opiekunów prawnych.
5. Budowanie kultury współpracy, między innymi przez prowadzenie działań edukacyjnych, informacyjnych w zakresie projektowania edukacji dostępnej dla każdego dziecka/ucznia.

4.3. Zespół SCWEW – organizacja

Zespół SCWEW tworzą Lider i eksperci.

Z ramienia przedszkola/szkoły ogólnodostępnej kontakt i współpracę z zespołem SCWEW na rzecz zapewnienia optymalnych warunków dla dzieci i uczniów, realizuje pedagog specjalny⁴. Współpraca SCWEW z przedszkolem/szkolą ogólnodostępną jest ukierunkowana na zapewnienie wsparcia kadry pedagogicznej i niepedagogicznej.

Zadania i kompetencje Zespołu SCWEW:

Zadania zespołu SCWEW wynikają z głównego celu funkcjonowania SCWEW, tj. wsparcia nauczycieli, specjalistów, dyrektorów, kadry niepedagogicznej przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, przez doskonalenie ich kompetencji. Podjęcie się zadań SCWEW przez Lidera i ekspertów wiąże się z przeniesieniem akcentu z dotychczasowych działań skierowanych bezpośrednio do dzieci/uczniów na rzecz wsparcia kadry. W tym celu niezbędne jest doskonalenie kompetencji Zespołu SCWEW w pracy z dorosłymi, które umożliwi efektywne realizowanie zadań adresowanych do nauczycieli i specjalistów z przedszkoli i szkół ogólnodostępnych.

Osoby pełniące funkcje Lidera i ekspertów SCWEW powinny posiadać wiedzę i umiejętności w zakresie: kształcenia specjalnego, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, dostosowania procesu edukacyjnego do indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci/uczniów, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego, wykorzystania sprzętu, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych, wspomagających funkcjonowanie dzieci/uczniów.

Do kompetencji niezbędnych w pracy Lidera i ekspertów zaliczyć trzeba: przywództwo, komunikatywność, umiejętne zarządzanie zasobami ludzkimi, współpracę, innowacyjność, kreatywność, korzystanie z nowoczesnych technologii.

4.3.1. Zadania Lidera

Funkcję Lidera formalnie powierza organ prowadzący. Lider koordynuje realizację zadań i kieruje pracą zespołu SCWEW.

Do zadań Lidera należy:

1. współpraca z organem prowadzącym w zakresie prowadzonej lokalnej polityki oświatowej;
2. współpraca z organem prowadzącym w zakresie mapowania potrzeb i zasobów placówek edukacyjnych w powiecie;

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, par. 24 a pkt 5.

3. współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny;
4. współpraca z dyrektorem przedszkola specjalnego/szkoły specjalnej/placówki specjalnej w zakresie działań realizowanych przez SCWEW oraz rozpoznawania i planowania wzajemnych działań prorozwojowych;
5. współpraca z partnerami i podmiotami z obszaru oświaty i szkolnictwa wyższego na rzecz optymalnego rozpoznania potrzeb, planowania, organizowania i realizowania wsparcia przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
6. koordynowanie pracy Zespołu SCWEW, w tym współpraca z przedszkolami i szkołami ogólnodostępnymi oraz promowanie działań na rzecz inkluzji w środowisku lokalnym;
7. zapewnienie odpowiednich warunków do realizacji wsparcia kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych poprzez budowanie klimatu współpracy i dzielenia się wiedzą, umiejętnościami, doświadczeniem między przedszkolem/szkołą/placówką specjalną a przedszkolami i szkołami ogólnodostępnymi;
8. merytoryczny dobór osób do realizacji zadań SCWEW;
9. autoewaluacja działań realizowanych przez SCWEW służąca do oceny i podnoszenia jakości realizowanych zadań;
10. współpraca z innymi SCWEW;
11. upowszechnianie informacji w środowisku na temat działalności SCWEW;
12. wymiana doświadczeń, nawiązywanie współpracy, pogłębianie wiedzy w zakresie inkluzji;
13. organizacja wydarzeń edukacyjnych, np. konferencji, warsztatów, sesji naukowych;
14. działania informacyjne i promocyjne z zakresu edukacji wysokiej jakości dla wszystkich;
15. monitorowanie przestrzegania przepisów dotyczących ochrony danych osobowych;
16. współpraca z Centrum Koordynującym (CK) w zakresie zadań realizowanych przez SCWEW;
17. podnoszenie kompetencji zawodowych, udział w szkoleniach, konferencjach, sieciach współpracy, w tym organizowanych przez Centrum Koordynujące.

Wymagania dla Lidera SCWEW:

- co najmniej 5 lat doświadczenia w obszarze organizacji i zarządzania oświatą;
- dzielenie się wiedzą i doświadczeniem we wsparciu nauczycieli, specjalistów w obszarze kształcenia specjalnego, pracy z grupą/klasą zróżnicowaną;
- zatrudnienie w przedszkolu specjalnym, szkole specjalnej lub placówce specjalnej, w której powstaje SCWEW.

4.3.2. Zadania ekspertów SCWEW

Do zadań ekspertów SCWEW należy:

1. współpraca w Zespole SCWEW na rzecz organizacji i realizacji wsparcia kadry pedagogicznej i niepedagogicznej przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;

2. dzielenie się wiedzą, umiejętnościami z kadrami pedagogicznymi i niepedagogicznymi przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, z uwzględnieniem aktualnych kierunków rozwoju przedszkola/szkoły ogólnodostępnej;
3. wspieranie nauczycieli, specjalistów przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, w przeprowadzaniu procesu oceny funkcjonalnej;
4. wspieranie nauczycieli, specjalistów w działaniach postdiagnostycznych, w szczególności w:
 - planowaniu i organizacji procesu kształcenia i wychowania w optymalnym doborze adekwatnych metod i form pracy z dziećmi/uczniemi w grupie/klasie zróżnicowanej oraz ich rodzicami, opiekunami prawnymi;
 - przygotowaniu programów, adaptacji materiałów, doboru i obsługi specjalistycznego sprzętu, technologii asystujących oraz wykorzystaniu pomocy dydaktycznych uwzględniających potrzeby grupy/klasy zróżnicowanej, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania (UDL);
 - demonstrowaniu technik i metod pracy, które uwzględniają potrzeby grupy/klasy zróżnicowanej;
 - przygotowywaniu i upowszechnianiu materiałów merytorycznych dla nauczycieli, specjalistów z obszaru pracy z grupą/klasą zróżnicowaną;
 - upowszechnianiu przykładów dobrych praktyk, działań innowacyjnych, rozwiązań organizacyjnych, metodycznych w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, m.in. w ramach sieci współpracy i samokształcenia.
5. organizowanie i prowadzenie różnych form wsparcia, w szczególności:
 - konsultacji eksperckich dla dyrektorów, nauczycieli, specjalistów, kadry niepedagogicznej przedszkoli i szkół ogólnodostępnych z uwzględnieniem doboru sprzętu i instruktazu;
 - konsultacji eksperckich dla rodziców, opiekunów prawnych i dorosłych uczniów za pośrednictwem szkoły z uwzględnieniem doboru sprzętu i instruktazu;
 - konferencji;
 - szkoleń specjalistycznych;
 - superwizji szkolnej;
 - zajęć/lekcji otwartych, w tym zajęć/lekcji modelowych;
 - sieci współpracy i samokształcenia.
6. zorganizowanie i prowadzenie wypożyczalni sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących, pomocy dydaktycznych, wspomagających pracę nauczycieli i specjalistów w przedszkolu, szkole ogólnodostępnej – w grupie/klasie zróżnicowanej biorąc pod uwagę zasady UDL i wyniki oceny funkcjonalnej;

7. prowadzenie działalności informacyjnej i promocyjnej na rzecz kadry przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, mającej na celu budowanie inkluzyjnego środowiska otwartego na zróżnicowane potrzeby dzieci, uczniów, dorosłych, w szczególności przez:
 - przygotowanie materiałów zawierających przykłady dobrych praktyk, działań innowacyjnych, rozwiązań organizacyjnych, metodycznych;
 - informowanie o działaniach na stronie internetowej, portalach społecznościach, za pośrednictwem korespondencji mailowej.

Wymagania dla ekspertów SCWEW:

- co najmniej 3 lata doświadczenia w dzieleniu się wiedzą, doświadczeniem we wsparciu nauczycieli, specjalistów w obszarze kształcenia specjalnego, pracy z grupą/klasą zróżnicowaną;
- zatrudnienie w przedszkolu specjalnym, szkole specjalnej lub placówce specjalnej, w której powstaje SCWEW.

4.3.3. Rola pedagoga specjalnego w zakresie współpracy Zespołu SCWEW z przedszkolem/szkolą ogólnodostępną

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁵ z dniem 1 września 2022 roku w przedszkolach/szkolach ogólnodostępnych zadania opisane w ww. dokumencie z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizuje pedagog specjalny. Jego obecność w środowisku szkolnym ma istotne znaczenie w budowaniu wsparcia dziecka/ucznia, zgodnie z koncepcją edukacji włączającej. Kluczowa w realizacji efektywnego wsparcia uczniów jest współpraca podejmowana z różnymi podmiotami w środowisku edukacyjnym. Pedagog specjalny w ogólnodostępnych placówkach buduje fundamenty dla podnoszenia jakości edukacji włączającej, a zatem dla realnego i aktywnego włączenia każdego dziecka/ucznia w system edukacyjny. Pracuje zarówno bezpośrednio z dzieckiem/ucznem, jak również współpracuje z nauczycielami w obszarze oddziaływań specjalistycznych oraz budowania inkluzji (świadomości społecznej). W kontekście roli i zadań pedagoga specjalnego wskazanych w rozporządzeniu, zasadne jest pełnienie przez niego funkcji koordynatora, który bezpośrednio współpracuje ze SCWEW na rzecz wsparcia nauczycieli i specjalistów, adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb.

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

4.4. Opis form wsparcia

SCWEW wspiera przedszkola/szkoły ogólnodostępne w wymiarze merytorycznym i rzeczowym. Zadania te są realizowane przez działania o charakterze bezpośrednim i stanowią spójną ofertę form wsparcia, których dobór wynika ze zdiagnozowanych potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Realizacja specjalistycznego wsparcia wymaga określenia metod i form wsparcia, które zostały zweryfikowane w trakcie pilotażu. Działania wspierające przedszkola i szkoły ogólnodostępne są realizowane przez:

- a. konsultacje eksperckie dla dyrektorów, nauczycieli, specjalistów, kadry niepedagogicznej przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, rodziców/opiekunów prawnych (z uwzględnieniem doboru sprzętu i instruktazu);
- b. konferencje;
- c. szkolenia specjalistyczne;
- d. superwizję szkolną;
- e. zajęcia/lekcje otwarte, w tym m.in. zajęcia/lekcje modelowe z wykorzystaniem sprzętu specjalistycznego i technologii asystujących;
- f. sieci współpracy i samokształcenia.

Konsultacja ekspercka to uzyskanie opinii, porady eksperta w zakresie objętym wsparciem oferowanym przez SCWEW. Konsultacja to także udzielenie odpowiedzi na pytanie, rozstrzygnięcie wątpliwości, znalezienie rozwiązań danego postępowania, wskazanie zasobów, np. źródeł, publikacji, innych materiałów merytorycznych. Konsultacja ekspercka może mieć charakter indywidualny lub grupowy i odbywać się w trakcie spotkania (stacjonarnie lub online), rozmowy telefonicznej, w formie korespondencji mailowej. Temat, zakres konsultacji wynika z aktualnych potrzeb, zgodnie z ofertą wsparcia SCWEW.

Konsultacja oferowana przez SCWEW uwzględnia zarówno efektywną pracę z dzieckiem/ucznikiem podczas zajęć, lekcji, jak również wsparcie w zakresie zapewnienia pełnego funkcjonowania w grupie/klasie zróżnicowanej.

Konsultacje eksperckie dla kadry przedszkoli, szkół ogólnodostępnych mają charakter bezpośredniego wsparcia pracowników przedszkoli, szkół ogólnodostępnych w bieżącej pracy z grupą/klasą zróżnicowaną. Zakres konsultacji może dotyczyć m.in.:

- metod i strategii w pracy z dziećmi/uczniemi ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi,
- pomocy w opracowywaniu i dostosowywaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania, z uwzględnieniem potrzeb grupy/klasy zróżnicowanej,
- wykorzystania sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących, pomocy dydaktycznych, materiałów edukacyjnych i innych w toku zajęć, lekcji, w odniesieniu

do wyników dokonywanej w przedszkolu, szkole ogólnodostępnej oceny funkcjonalnej dziecka/ucznia,

- opracowywania indywidualnych programów dla dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, terapeutycznych, rewalidacyjnych, edukacyjno-terapeutycznych,
- dostosowywania wymagań edukacyjnych oraz metod oceniania,
- współpracy z rodzicami, opiekunami prawnymi dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi,
- współpracy z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Konsultacje eksperckie dla rodziców, opiekunów prawnych to forma wsparcia w zakresie wiedzy na temat rozwoju i funkcjonowania dziecka/ucznia, jego zdolności, predyspozycji, problemów i trudności oraz sposobów radzenia sobie z nimi. Konsultacje mogą dotyczyć metod postępowania z dzieckiem/uczniem, a także pełnić rolę wsparcia psychologicznego i emocjonalnego.

Szczególnym rodzajem konsultacji eksperckich i elementem wsparcia rzeczowego oferowanego przez SCWEW jest **instruktaż**, który polega na udzielaniu instrukcji lub wskazówek w zakresie wykorzystania i obsługi specjalistycznego sprzętu, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych w pracy z dziećmi/uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Instruktaż ma na celu zademonstrowanie możliwości technicznych i zasad prawidłowego korzystania ze sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych przez kadre przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, jak również dzieci/uczniów, piętnoletnich uczniów, rodziców, opiekunów prawnych. Konsultacje eksperckie w formie instruktażu dla dzieci, uczniów, piętnoletnich uczniów, rodziców, opiekunów prawnych są realizowane za pośrednictwem przedszkola, szkoły ogólnodostępnej.

Kolejną formą wsparcia realizowaną przez SCWEW są **konferencje** organizowane przy współpracy z JST, środowiskiem naukowym, w tym uczelniami, interesariuszami, np. placówką doskonalenia nauczycieli, biblioteką pedagogiczną, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem lokalnym. Konferencje służą dzieleniu się wiedzą, upowszechnianiu informacji na temat kierunków i tendencji w edukacji, aktualnie prowadzonych analiz, badań naukowych w obszarze nauk humanistycznych i społecznych.

Konferencje adresowane są do nauczycieli, specjalistów, kadry niepedagogicznej przedszkoli, szkół, placówek specjalnych i ogólnodostępnych, rodziców, opiekunów prawnych dzieci/uczniów oraz instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny w regionie.

Szkolenia specjalistyczne organizowane przez SCWEW są odpowiedzią na potrzeby wsparcia kadry pedagogicznej, zgłaszane przez organ prowadzący, przedszkola i szkoły ogólnodostępne.

Szkolenia dotyczą w szczególności:

- wsparcia w zakresie dokonywania oceny funkcjonalnej i planowania na tej podstawie działań wspierających;
- wsparcia w zakresie projektowania działań uwzględniających indywidualne potrzeby dzieci/uczniów oraz potrzeby grupy/klasy zróżnicowanej;
- wykorzystania Uniwersalnego Projektowania w Edukacji (UDL) do organizacji lekcji;
- doboru metod, form pracy, organizacji procesu kształcenia i dostosowywania w zakresie m.in.: materiałów i pomocy dydaktycznych, przestrzeni architektonicznej, komunikacji i wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), technologii asystujących i sprzętu specjalistycznego w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną;
- doskonalenia współpracy z rodzicami, opiekunami prawnymi.

Superwizja szkolna to forma wsparcia, której celem jest pogłębienie refleksji nauczycieli i specjalistów nad własną pracą przez wymianę doświadczeń, które wzbogacają ich warsztat pracy. Odbiorcą superwizji szkolnej może być nauczyciel, specjalista lub grupa nauczycieli, specjalistów. W odpowiedzi na rozpoznane potrzeby superwizja szkolna może mieć charakter jednorazowego spotkania lub może być prowadzona cyklicznie.

Superwizja szkolna sprzyja rozwojowi zawodowemu, który dokonuje się poprzez budowanie partnerskich relacji, uczenie się od siebie. Jest oparta na wzajemnym zaufaniu.

Ekspert SCWEW, prowadzący superwizję szkolną, towarzyszy nauczycielom i specjalistom, dzieli się z nimi doświadczeniami. Wykorzystując superwizję szkolną, tworzone są nowe ramy do dyskusji, dzielenia się wiedzą, umiejętnościami, wymiany doświadczeń, wyznaczania nowych celów, wspólnego radzenia sobie z wyzwaniami i refleksji nad tym, jak uczymy i wychowujemy. W superwizji szkolnej konieczne są:

- gotowość superwizowanego do uczestniczenia w tej formie wsparcia;
- zapewnienie superwizowanemu poczucia bezpieczeństwa;
- wzajemne zaufanie.

Lekcje, zajęcia otwarte, (w tym m.in. lekcje, zajęcia modelowe)

Istotą prowadzenia zajęć, lekcji otwartych, realizowanych jako forma wsparcia dla nauczycieli i specjalistów przedszkola, szkoły ogólnodostępnej jest zaprezentowanie sposobów pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, odpowiednio do wyników oceny funkcjonalnej dzieci/uczniów ze szczególnym uwzględnieniem zasad UDL.

Wyróżnia się następujące kryteria prowadzenia zajęć, lekcji otwartych:

1. miejsce prowadzenia:
 - a. przedszkole, szkoła ogólnodostępna, objęta wsparciem SCWEW;
 - b. przedszkole specjalne/szkoła specjalna/placówka specjalna, w której działa SCWEW;
3. organizacja formy nauczania:
 - a. zajęcia, lekcje (zgodnie z realizowanym programem nauczania);
 - b. zajęcia specjalistyczne, rewalidacyjne, świetlicowe, inne;
3. osoba prowadząca:
 - a. nauczyciel/ka, specjalista/ka z przedszkola, szkoły ogólnodostępnej;
 - b. nauczyciel/ka, specjalista/ka z przedszkola specjalnego/szkoły specjalnej/placówki specjalnej;
 - c. ekspert/ka SCWEW.

W trakcie lekcji, zajęć otwartych kładzie się nacisk na zaprezentowanie sposobów pracy z grupą/klasą zróżnicowaną i prowadzenie procesu dydaktycznego, w którym uwzględnione są potrzeby i możliwości wszystkich dzieci/uczniów, z zastosowaniem zasad uniwersalnego projektowania (UDL), które uwzględniają zróżnicowanie: sposobów przekazu informacji w czasie zajęć dydaktycznych, form ekspresji, technik prezentowania wiedzy i kompetencji, sposobów sprawdzania wiedzy i oceniania, form zaangażowania i motywowania dzieci/uczniów do pracy.

Rodzajem zajęć, lekcji otwartych są zajęcia, lekcje modelowe, w trakcie których prezentowane są rozwiązania wzorcowe w odniesieniu do organizacji zajęć, lekcji zgodnie z założeniami UDL, racjonalnymi dostosowaniami w odniesieniu do wyników oceny funkcjonalnej i prezentacją pracy nauczycieli w modelu co-teachingu.

Zastosowane metody, formy i techniki, w tym wykorzystanie sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych, sposoby sprawdzania i oceniania wiedzy, umiejętności dzieci/uczniów, a także oddziaływania wychowawcze są możliwe do bezpośredniego przeniesienia na pracę nauczyciela lub specjalisty uczestniczących w zajęciach, lekcjach modelowych.

Sieci współpracy i samokształcenia dla dyrektorów, nauczycieli i specjalistów przedszkoli, szkół, placówek oraz przedstawicieli środowiska oświatowego. Mają one na celu wymianę doświadczeń, pozyskiwanie informacji, dzielenie się zasobami, budowanie relacji opartych na współpracy i zaufaniu.

Realizacja poszczególnych form wsparcia powinna być udokumentowana i zawierać informację o przebiegu wsparcia, wnioski i ewentualne wskazówki do dalszej pracy.

4.5. Wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych⁶

Wypożyczalnia pełni ważną rolę w realizacji zadań SCWEW na rzecz wsparcia nauczycieli i specjalistów w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną. Ratyfikując w 2012 roku Konwencję o Prawach Osób Niepełnosprawnych⁷, Polska zobowiązała się do respektowania i realizowania zapisów dotyczących zapewnienia edukacji włączającej na każdym poziomie kształcenia – artykuł 24. Konwencji. Jednocześnie Konwencja określa postrzeganie niepełnosprawności w odniesieniu do modelu biopsychospołecznego, w którym zdrowie i sprawność rozpatrywane są z perspektywy możliwości funkcjonowania osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami – artykuł 1. Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych. Wnioski płynące z procesowo dokonywanej oceny funkcjonalnej dzieci/uczniów powinny prowadzić do pokazania możliwości i wskazania propozycji wykorzystania sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych, dostępnych w wypożyczalni SCWEW, przez nauczycieli, specjalistów pracujących z grupą/klasą zróżnicowaną (np. podczas zajęć, lekcji modelowych). W takiej perspektywie funkcjonowanie wypożyczalni w ramach działalności SCWEW, staje się nieodzownym elementem wspierania nauczycieli i specjalistów w pracy z dziećmi/uczniemi w celu niwelowania barier, trudności i zaspokajania potrzeb każdego z nich. Praca nauczyciela, specjalisty w grupie/klasie zróżnicowanej wymaga stosowania nowoczesnych metod, technik, środków dydaktycznych, sprzętu, które pomogą w zaspokajaniu różnorodnych potrzeb podopiecznych. Ustawa o dostępności⁸ określa obowiązki podmiotów publicznych w zakresie stosowania środków służących zapewnianiu pełnej dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Ustawa ta akcentuje aspekt uniwersalnego projektowania w odniesieniu do zapewnienia dostępności wszystkim osobom, które tego potrzebują, w tym dzieciom/uczniom w odniesieniu do dostępności edukacji (UDL). Działalność wypożyczalni jest więc kluczowym elementem zabezpieczającym zaplecze sprzętowe i techniczne dla nauczycieli i specjalistów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem SCWEW.

Bezpłatna wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego i technologii asystujących prowadzona jest w przedszkolu specjalnym, szkole specjalnej, placówce specjalnej, w której

⁶ Szerzej w Agnieszka Kluszczyńska, *Specjalistyczne wsparcie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych poprzez działania wypożyczalni SCWEW – od diagnozy do inkluzji w środowisku szkolnym*, ORE, 2023.

⁷ Dz.U. 2012, poz. 1169.

⁸ USTAWA z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Dz. U. 2019, poz. 1696.

utworzono specjalistyczne centrum. Przedszkole specjalne/szkola specjalna/placówka specjalna zapewnia bazę lokalową spełniającą wymogi BHP i gwarantuje zabezpieczenie sprzętu przed zniszczeniem i/lub uszkodzeniem.

Celem wypożyczalni jest wsparcie nauczycieli i specjalistów z przedszkola, szkoły ogólnodostępnej w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną przez:

1. wypożyczanie sprzętu, technologii asystujących, oprogramowania, pomocy dydaktycznych adekwatnie do potrzeb odbiorców wsparcia;
2. pokaz i doradztwo podczas doboru sprzętu, technologii asystujących, pomocy dydaktycznych, oprogramowania;
3. instruktaż dotyczący korzystania ze specjalistycznego sprzętu, technologii asystujących, pomocy dydaktycznych i oprogramowania;
4. pomoc, organizowanie i prowadzenie szkoleń na temat zastosowania sprzętu w pracy z grupą/klasą zróżnicowaną i jego obsługi;
5. prowadzenie zajęć, lekcji modelowych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, sprzętu i pomocy dydaktycznych;
6. popularyzowanie i upowszechnianie informacji o nowych technologiach w edukacji, z uwzględnieniem UDL.

Sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne dostępne w wypożyczalni SCWEW powinny być dostosowane do potrzeb grupy/klasy zróżnicowanej i wspierać nauczycieli. Dobór sprzętu, technologii asystujących wynika z procesowej diagnozy potrzeb prowadzonej przez SCWEW w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych i będzie na bieżąco uzupełniany w odpowiedzi na potrzeby przedszkoli, szkół ogólnodostępnych oraz zmiany w funkcjonalnościach sprzętu.

Realizowanie zadań wypożyczalni możliwe jest w formie stacjonarnej, online lub hybrydowej.

W porozumieniu z przedszkolem, szkołą ogólnodostępną wypożyczalnia może prowadzić instruktaże, szkolenia oraz dostarczać i odbierać sprzęt także bezpośrednio w przedszkolu, szkole ogólnodostępnej objętej wsparciem.

Regulamin, wniosek o wypożyczenie sprzętu i umowa, karta wypożyczenia sprzętu wraz z protokołem zdawczo-odbiorczym oraz informacje o dostępności danego sprzętu w wypożyczalni powinny być dostępne stacjonarnie (w wersji papierowej) oraz w formie elektronicznej (na stronie internetowej SCWEW).

Jeżeli w wypożyczalni SCWEW, nie ma dostępnego sprzętu, technologii asystujących, z których chce korzystać przedszkole, szkoła ogólnodostępna objęta wsparciem SCWEW, a sprzęt ten jest dostępny w innej wypożyczalni, wówczas wniosek o wypożyczenie sprzętu przedszkole lub szkoła ogólnodostępna może złożyć do wypożyczalni innego specjalistycznego centrum, za pośrednictwem macierzystego SCWEW. Realizacja

powyższego działania możliwa jest poprzez budowanie sieci współpracy pomiędzy wypożyczalnią poszczególnych SCWEW. Mapowanie zasobów wypożyczalni oraz współpraca w ramach sieci wypożyczalni służy optymalizacji jej działalności, np. przez wymianę informacji o dostępności wysokospecjalistycznych sprzętów i pomocy dydaktycznych oraz umożliwia wypożyczenie pomiędzy specjalistycznymi centrami.

Wypożyczalnia umożliwia również czasowe, testowe udostępnienie sprzętu, technologii asystujących do użytku indywidualnego dziecka/ucznia w celu wsparcia jego funkcjonowania w środowisku domowym.

Budynek oraz pomieszczenie, w którym znajduje się wypożyczalnia musi zapewniać pełną dostępność dla każdego zgodnie z USTAWĄ z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁹, w szczególności zaś uwzględniać potrzeby dostępności dla osób z różnymi dysfunkcjami (np. winda lub pomieszczenie wypożyczalni usytuowane na parterze, bez ograniczeń architektonicznych – dostosowane, szerokie drzwi, stała pętla indukcyjna, napisy w języku Braille'a, meble z podnośnikami).

W pomieszczeniu wypożyczalni, mogą być prowadzone instruktaże i doradztwo w zakresie użytkowania sprzętu specjalistycznego.

Pomieszczenie takie powinno:

- posiadać odpowiednie stanowiska do przechowywania sprzętu, np. wyposażenie w szafy zamykane, regały;
- spełniać warunki do wypożyczenia, m.in.: dobre oświetlenie, biurko i wyposażenie biurowe, komputer, miejsce do przyjmowania interesantów – minimum 2 dodatkowe krzesła;
- posiadać zabezpieczenia przed kradzieżą, uszkodzeniem, zniszczeniem;
- być wyciszone, w celu prowadzenia instruktaży i doradztwa;
- być wyposażone w wystarczającą ilość gniazdek (do ładowania poszczególnych urządzeń);
- spełniać wymagania i parametry niezbędne do przechowywania sprzętu z uwzględnieniem jego wymiarów.

Za organizację funkcjonowania wypożyczalni odpowiedzialni są eksperci lub eksperci SCWEW, którym zostały powierzone zadania związane z działalnością wypożyczalni.

Powinni w szczególności posiadać wiedzę i doświadczenie w zakresie możliwości wykorzystania najnowszych technologii wspomagających, znać się na obsłudze sprzętu oraz nawiązywać efektywną współpracę z nauczycielami i specjalistami.

Ważnym zadaniem ekspertów jest udzielanie instruktażu i doradztwa nauczycielom i specjalistom, dzieciom/uczniom i ich rodzicom, opiekunom prawnym w doborze sprzętu.

⁹ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, Dz. U. 2019, poz. 1696.

Instruktaż i doradztwo może odbywać się w wypożyczalni lub w przedszkolu, szkole objętej wsparciem SCWEW.

Eksperti odpowiedzialni są za systematyczne monitorowanie stanu technicznego sprzętu, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych oraz sposobu ich wykorzystania, np. przez kontakt telefoniczny, mailowy z placówkami, wizyty w przedszkolu, szkole i sprawdzanie sprzętu w obecności np. pedagoga specjalnego, nauczyciela, ucznia, który korzysta ze sprzętu.

Eksperti czynnie uczestniczą w mapowaniu zasobów wypożyczalni oraz współpracują z ekspertami innych SCWEW i Centrum Koordynującego (CK).

Sprzęt powinien być ubezpieczony, a środki finansowe na jego ubezpieczenie powinny być zabezpieczone w budżecie SCWEW.

Dobór sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych do wypożyczalni wynika z bieżącej diagnozy potrzeb, która powinna być ukierunkowana przede wszystkim na zaspokojenie potrzeb dzieci/uczniów wymagających wsparcia sprzętowego wynikającego z ich funkcjonowania, jak również sprzętowe wsparcie nauczycieli, specjalistów w organizacji pracy w grupie/klasie zróżnicowanej.

Przykładowy uniwersalny sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne znajdujące się na wyposażeniu wypożyczalni:

- tablet,
- zestaw dysków sensorycznych,
- etui do tabletu,
- laptop z ekranem dotykowym,
- monitor interaktywny,
- zestaw SI,
- pomoce sensoryczne,
- kącik wyciszenia,
- kołnierz obciążeniowy,
- przycisk „nagraj dźwięk”,
- zestaw EEG Biofeedback,
- koc obciążeniowy,
- robot edukacyjny do kodowania wraz z oprogramowaniem i tabletem.

Przykładowy sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne w obszarze dysfunkcji ruchowych:

- przyciski switch,
- materac rehabilitacyjny,
- ścieżka sensoryczna,
- mysz ergonomiczna (wertykalna),

- ścieżka fakturowa,
- stół z regulacją wysokości i nachylenia blatu i krzesła,
- fotel ergonomiczny,
- podłoga interaktywna ze statywem mobilnym,
- biurko z elektryczną regulacją wysokości,
- ścieżka dotykowa falista,
- spadochron – chusta animacyjna,
- dywan świetlny,
- schodotaz gąsienicowy.

Przykładowy sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne w obszarze dysfunkcji wzroku:

- lupa,
- klawiatura komputerowa specjalistyczna typ 1, typ 2,
- czytnik e-booków,
- dyktafon,
- lupa z podświetleniem LED,
- linijka powiększająca,
- lupa elektroniczna,
- przenośny skaner z wyświetlaczem,
- oprogramowania udźwięczniające i powiększające,
- etykietownica brajlowska,
- program multimedialny z ćwiczeniami interaktywnymi – wzrok,
- drukarka brajlowska,
- maszyna brajlowska,
- blat podświetlany.

Przykładowy sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne w obszarze dysfunkcji słuchu:

- nauszники/słuchawki ochronne przeciwhałasowe,
- słuchawki kostne z mikrofonem,
- asystent audio/system FM/wzmacniacz słuchu/dźwięku,
- pętla indukcyjna przenośna,
- program multimedialny z ćwiczeniami interaktywnymi do terapii słuchowej.

Przykładowy sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne w obszarze AAC/trudności komunikacyjnych:

- oprogramowanie do komunikacji alternatywnej,

- tablet z oprogramowaniem do komunikacji alternatywnej i wspomagającej,
- program multimedialny z ćwiczeniami interaktywnymi do terapii językowej,
- program do tworzenia symboli/tablic komunikacyjnych,
- Eyetracker z komputerem i programem do komunikacji,
- program multimedialny z ćwiczeniami AAC.

Zaproponowany katalog sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących, pomocy dydaktycznych i oprogramowania nie stanowi katalogu zamkniętego i może ulegać modyfikacji i uzupełnieniu, w odpowiedzi na pojawiające się potrzeby przedszkoli, szkół ogólnodostępnych oraz zmiany w funkcjonalnościach sprzętu.

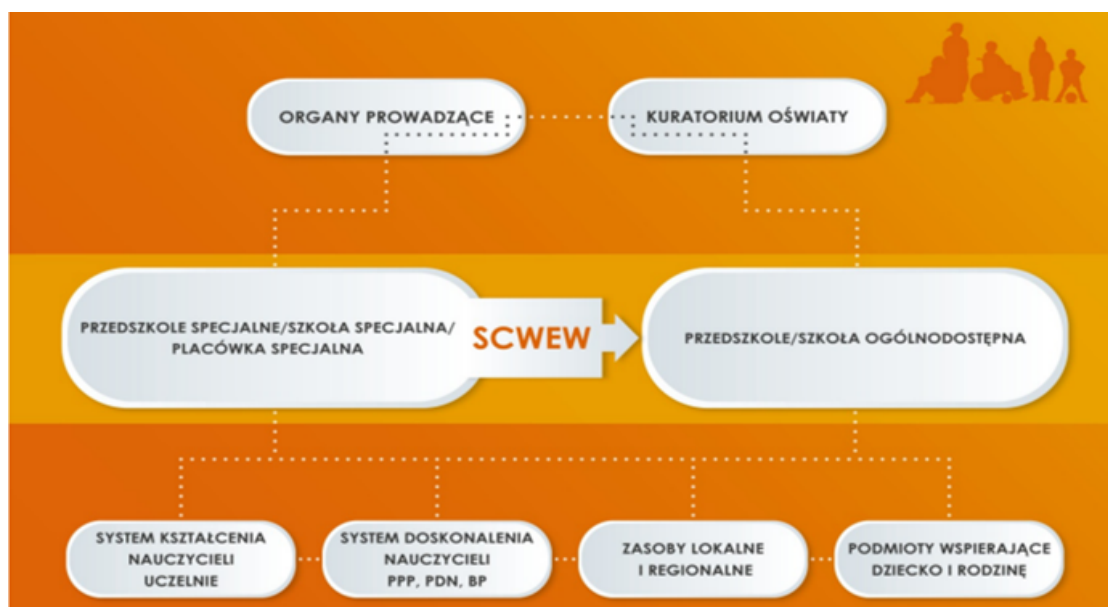
4.6. Promocja działań SCWEW

Działalność promocyjna jest związana z budowaniem przyjaznego, inkluzyjnego środowiska, zarówno w wymiarze szkolnym, jak i środowiskowym. Działania SCWEW w tym zakresie mogą być realizowane w następujących formach:

- a. upowszechnianie materiałów stanowiących opisy dobrych praktyk, działań innowacyjnych, interesujących rozwiązań organizacyjnych, metodycznych i promocyjnych;
- b. konferencje;
- c. kampanie społeczne;
- d. sesje naukowe;
- e. szkolenia, warsztaty;
- f. dni otwarte;
- g. prowadzenie strony internetowej;
- h. prowadzenie profilu w mediach społecznościowych.

5. Współpraca SCWEW¹⁰ z partnerami

Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą to zespół składający się z Lidera i ekspertów współpracujących z podmiotami zewnętrznymi. Oferta SCWEW uzupełnia wsparcie realizowane w środowisku lokalnym przez instytucje z sektora oświaty i innych sektorów działających na rzecz dziecka i rodziny. Oświata, pomoc społeczna i ochrona zdrowia posiadają wiele zasobów ukierunkowanych na wspieranie dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. Podmioty działające w sektorze niepublicznym również stanowią istotny zasób, który może uczestniczyć w działaniach na rzecz wsparcia dzieci/uczniów. Perspektywa SCWEW, jako zespołu ukierunkowanego na wsparcie kadry przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, pozwala na integrowanie doświadczeń i dobrych praktyk z różnych sektorów, w celu ich wykorzystania na rzecz środowiska szkolnego oraz dzieci/uczniów. SCWEW, jako zespół ekspertów, nie tylko korzysta z doświadczeń i wiedzy innych podmiotów i podejmuje wspólne inicjatywy, które są realizowane bezpośrednio na rzecz kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, jak również środowiska lokalnego i przyczyniają się do promowania inkluzyjnych rozwiązań. Podejmowanie wspólnych działań i inicjatyw z interesariuszami na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych oraz środowiska lokalnego stanowi ważne zadanie SCWEW. Instytucje wpisane w obszar współpracy SCWEW to m.in. poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, uczelnie, instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny, organizacje pozarządowe.

Rysunek 1. Umiejscowienie SCWEW w strukturze współpracujących podmiotów

¹⁰ Szerzej w: G. Rutkowski, *Współpraca SCWEW z partnerami zewnętrznymi, w tym ekspertami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, bibliotekami pedagogicznymi, uczelniami oraz przedstawicielami innych resortów prowadzących działania na rzecz dziecka i rodziny*, ORE, 2023.

Pilotaż wdrożenia Modelu funkcjonowania SCWEW potwierdził, że współpraca z różnymi podmiotami jest możliwa w wielu zakresach. Analiza działań podjętych przez SCWEW wskazuje na potrzebę procesowości, spójności i intensyfikacji takich rozwiązań w praktyce oraz dookreślenia zasad budowania wspólnej sieci wsparcia. SCWEW stanowi uzupełnienie i poszerzenie dotychczasowej oferty specjalistycznego wsparcia przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Dotychczasowa współpraca specjalistycznych centrów opierała się na kontaktach osobistych i w efekcie nie uwzględniała wykorzystania potencjału wielu podmiotów. Podstawowa rekomendacja w tym zakresie koncentruje się na uwzględnieniu w zadaniach JST gromadzenia informacji o zasobach lokalnych. Zmapowanie zasobów powinno zostać wykorzystane na etapie planowania działań we współpracy z innymi podmiotami. Obszary realizacji wybranych zadań będą wynikać z indywidualnych uwarunkowań środowiska lokalnego.

Obszar współpracy z interesariuszami wymaga opracowania praktycznych rozwiązań i zaplanowania działań, które będą realne do wprowadzenia. Konieczne jest dalsze monitorowanie i poszukiwanie optymalnych rozwiązań polegających na wykorzystaniu zasobów w ujęciu międzyresortowym, wyznaczania konkretnych zadań. Ze względu na szeroki zakres problematyki wspomagania przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w kontekście pracy z grupami zróżnicowanymi konieczna jest współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa. Niezbędne jest zatem wdrożenie rozwiązań umożliwiających tworzenie sieci wsparcia szeroko zakresowego, którego jednym z elementów będą SCWEW. Współpraca w zakresie projektowania i udzielania wsparcia nauczycielom i specjalistom przedszkoli i szkół ogólnodostępnych powinna być zadaniem związanym z działaniami poszczególnych resortów edukacji (wczesne wspomaganie rozwoju, przedszkola, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli), nauki (szkolnictwo wyższe), zdrowia (wczesna interwencja), pomocy społecznej (interwencja kryzysowa, wsparcie socjalno-społeczne), organizacji pozarządowych.

Wielość świadczeń udzielanych przez podmioty i placówki publiczne, niepubliczne na poziomie lokalnym cechuje duża różnorodność dostępności, procedury udzielania wsparcia, rodzaju i standardu usług, oraz podstawy kwalifikacji do udzielania wsparcia (kryteria klasyfikacji zdrowia, kryteria niepełnosprawności, kryteria społeczne). Wymaga to skoordynowania działań tak, aby nauczyciele i specjaliści z przedszkoli, szkół ogólnodostępnych za pośrednictwem SCWEW doskonalili swoje kompetencje w obszarze pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, z uwzględnieniem wyników prowadzonej oceny funkcjonalnej. Efektem takich działań jest budowanie sieci placówek, instytucji, organizacji wsparcia społecznego, których działania wzajemnie się uzupełniają, koncentrują na dziecku, uczniu i rodzinie. Taka organizacja wsparcia jest bardziej efektywna zarówno w aspekcie edukacyjnym, społecznym, jak i finansowym. Osia podejmowanych działań są wyniki oceny funkcjonalnej, na podstawie której planowane i udzielane jest wsparcie z uwzględnieniem zmapowanych zasobów.

6. System zapewniania jakości funkcjonowania SCWEW

System zapewnienia jakości wsparcia placówek ogólnodostępnych, rozumiany jako działanie procesowe, wymaga systematycznej obserwacji i analizy działań w kontekście realizacji celu funkcjonowania SCWEW, jakim jest wsparcie kadr szkolnictwa ogólnodostępnego.

W procesie podnoszenia jakości usług świadczonych przez SCWEW, znaczącą rolę powinna odgrywać autoewaluacja funkcjonowania samego SCWEW, oraz realizowanych przez niego usług.

Idąc w kierunku pro jakościowego budowania organizacji uczącej się i rozwijającej, autoewaluacja SCWEW jest niezbędnym elementem w rozwoju i samodoskonaleniu specjalistycznego centrum.

System zapewnienia jakości należy budować z uwzględnieniem monitoringu przebiegu realizacji działań i funkcjonowania SCWEW jako zespołu.

Z perspektywy wdrożenia nowego rozwiązania systemowego i długofalowej analizy rezultatów funkcjonowania, kluczowe jest rozpoznanie potencjału przedszkoli specjalnych, szkół specjalnych, placówek specjalnych. Ma ono na celu zbadanie ich gotowości do pełnienia roli SCWEW a w perspektywie długofalowej monitorowanie i analizę jakości pracy SCWEW.

Podjęcie przez przedszkole specjalne/szkolę specjalną/placówkę specjalną zadań SCWEW wiąże się z autoewaluacją, tj. określeniem poziomu jej funkcjonowania w obszarze realizacji wsparcia na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Na tym etapie analizie podlega nie tylko potencjał placówki, ale również identyfikacja obszarów wymagających wzmocnienia w wyniku przeprowadzonej autoewaluacji, co umożliwi wytyczenie kierunku rozwoju i w konsekwencji utworzenie SCWEW.

Autoewaluacja pracy przedszkoli specjalnych/szkół specjalnych/placówek specjalnych powinna uwzględniać zarówno ich wewnętrzną organizację i funkcjonowanie, jak również aktywność w realizacji działań wspierających w odniesieniu do odbiorców zewnętrznych, inicjatora działań wspierających, obszarów wsparcia, procesu realizacji wsparcia i jego efektów oraz współpracy z innymi instytucjami w powiązaniu z zakresem ich działań i osiąganymi efektami.

System zapewnienia jakości SCWEW powinien uwzględniać ewaluację prowadzoną przez Centrum Koordynujące i autoewaluację funkcjonowania, w której zostaną ujęte zarówno komponenty dotyczące realizacji wsparcia na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, w kontekście podnoszenia jakości edukacji, jak również budowania kultury współpracy i kultury proinkluzywnej w społeczności lokalnej. Kluczowy w tym systemie jest kontekst funkcjonowania SCWEW jako zespołu, który definiujemy w odniesieniu do: celów i zadań, jego organizacji i struktury, zasobów (finansowanie, wyposażenie materialno-techniczne,

kapitał ludzki), procesu realizacji wysokiej jakości wsparcia na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, z uwzględnieniem promocji realizowanych działań i współpracy z innymi instytucjami i interesariuszami.

W celu zapewnienia wysokiej jakości funkcjonowania SCWEW niezbędne jest równoległe prowadzenie monitorowania i ewaluacji funkcjonowania SCWEW przez Centrum Koordynujące. Analiza jakości funkcjonowania SCWEW oraz udzielanego wsparcia powinny prowadzić do podnoszenia efektywności jego pracy.

Wnioski wynikające z tej analizy powinny być wykorzystywane do modyfikowania narzędzi do badania jakości funkcjonowania SCWEW, m.in. wskazania nowych obszarów działania, jak również przygotowania szkoleń dla kadry SCWEW. Efektywny system jakości, bazując na wnioskach z monitorowania i ewaluacji, powinien odnosić się do głównych obszarów funkcjonowania SCWEW, uwzględniać niezbędne zmiany w kluczowych kwestiach i umożliwiać elastyczne wdrażanie rozwiązań w zakresie funkcjonowania SCWEW, w odniesieniu do organizacji, oferty wsparcia, współpracy w regionie, inicjatyw lokalnych.

Ewaluacja i monitorowanie realizacji działań SCWEW należy prowadzić systematycznie i planowo. Analiza efektów ewaluacyjnych stanowi podstawę wdrażania działań naprawczych i wprowadzania nowych rozwiązań.

7. Centrum Koordynujące

Centrum Koordynujące (CK) działa w Ośrodku Rozwoju Edukacji. Współpracuje z Wydziałami ORE i przedstawicielami innych instytucji w celu zapewnienia wysokiej jakości edukacji i realizacji zadań przez Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW). Zadania realizowane przez CK służą podnoszeniu kompetencji kadr systemu oświaty, w szczególności w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną.

Centrum Koordynujące podejmuje działania w następujących obszarach:

1. instytucjonalnym – centrum usług w jednej instytucji, Liderzy i kadra SCWEW uzyskują w jednym miejscu dostęp do wielu rodzajów wsparcia (zasada „jednego okienka”), w ramach zintegrowanych działań ekspertów CK;
2. funkcjonalnym – skoncentrowanym na oferowaniu różnorodnej palety działań wspierających Liderów i kadre SCWEW;
3. integrującym – skoncentrowanym na integracji różnych środowisk, m.in. kadry pedagogicznej i niepedagogicznej placówek oświatowych, przedstawiciele samorządu i organów prowadzących placówki oświatowe, przedstawiciele uczelni, placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, organizacji i podmiotów działających w środowisku na rzecz dziecka i rodziny;
4. profesjonalnym – konsolidującym i ukierunkowującym przedstawicieli różnych specjalności w celu podejmowania profesjonalnej współpracy na rzecz Liderów i kadry SCWEW;
5. badawczym – wypracowującym koncepcje i realizującym badania naukowe z zakresu inkluzji, umożliwiających ocenę efektywności edukacji dla wszystkich oraz efektywności wsparcia placówek edukacyjnych;
6. organizacyjnym – wypracowującym i modyfikującym strategię i standardy funkcjonowania SCWEW wynikających z kierunków i założeń polityki oświatowej oraz potrzeb systemu edukacji i wsparcia społecznego.

Do zadań CK należy:

1. współpraca z instytucjami realizującymi projekty i inicjatywy z obszaru inkluzji;
2. analiza zasobów zewnętrznych i możliwości ich wykorzystania w planowaniu oferty wsparcia dla Liderów i kadry SCWEW;
3. doskonalenie i rozwijanie kompetencji Liderów oraz kadry SCWEW, w tym kompetencji trenerskich;
4. upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, w tym realizacji wsparcia przez SCWEW;

5. opracowanie, upowszechnianie i promowanie materiałów, zasobów, publikacji z obszaru inkluzji;
6. kreowanie i promowanie SCWEW jako specjalistycznego zespołu realizującego bezpośrednie wsparcie na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych i środowiska lokalnego;
7. koordynowanie funkcjonowania wypożyczalni sprzętu, w tym współpraca w zakresie działalności wypożyczalni sprzętu specjalistycznego, technologii asystujących, doboru sprzętu, wykorzystania sprzętu specjalistycznego w pracy nauczycieli oraz działaniach postdiagnostycznych;
8. upowszechnianie i promowanie nowych technologii na rzecz podnoszenia jakości udzielanego wsparcia;
9. wsparcie merytoryczne oferowane przez CK w trakcie realizacji przez SCWEW bieżących zadań na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
10. zapewnianie jakości wsparcia przez monitorowanie i ewaluację funkcjonowania SCWEW, wypracowanie narzędzi do badania jakości i standardów pracy;
11. współpraca z podmiotami zewnętrznymi w zakresie realizacji prac badawczych i wykorzystania wniosków, związanych z działaniami z obszaru inkluzji, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia jakości specjalistycznego wsparcia na rzecz kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną, w tym wsparcia SCWEW;
12. opiniowanie i przygotowanie, w miarę potrzeb, propozycji zapisów aktów prawnych, regulujących kwestie związane z inkluzją.

Zadaniem CK jest także budowanie sieci SCWEW, które powinny się wzajemnie uzupełniać i czerpać ze swoich doświadczeń. Współpraca pomiędzy SCWEW będzie jednym z elementów budowania dostępności do specjalistycznego wsparcia.

8. Zakończenie

Wyzwania w obszarze edukacyjnym stawiane przed kadrami przedszkoli i szkół ogólnodostępnych stanowią katalizator zmian mentalnych, świadomościowych i organizacyjnych. Różnorodne potrzeby dzieci/uczniów, środowisk społecznych generują konieczność przeformułowania dotychczasowych oddziaływań wspierających, adresowanych bezpośrednio do dzieci/uczniów, jak również kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Funkcjonowanie SCWEW w przedstawionej formule jest odpowiedzią na aktualne wyzwania wynikające z organizacji pracy w grupie/klasie zróżnicowanej stawiane przed kadrami przedszkoli, szkół ogólnodostępnych. Formuła organizacyjna SCWEW bazuje przede wszystkim na istniejących zasobach lokalnych, integruje je w celu planowania, organizacji i udzielania wsparcia kadrom przedszkoli, szkół ogólnodostępnych. Model funkcjonowania SCWEW opisuje organizację i realizację działań wspierających na rzecz budowania włączającego środowiska szkolnego i społecznego. W perspektywie przyszłych rozwiązań systemowych uwzględniających funkcjonowanie SCWEW wymagane jest wdrożenie odpowiednich regulacji prawnych określających aspekty organizacyjne i finansowe działania SCWEW.

Bibliografia

1. Jachimczak B., Podgórska-Jachnik D., *Edukacja włączająca w perspektywie i zadaniach samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo UŁ, ORE, 2023.
2. Kluszczyńska A., *Specjalistyczne wsparcie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych poprzez działania wypożyczalni SCWEW – od diagnozy do inkluzji w środowisku szkolnym*, ORE, 2023.
3. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, Dz.U. 2012, poz. 1169.
4. *Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)*, <https://piu.org.pl/icf/> [dostęp: 9.04.2024].
5. *Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)*, ORE, 2021.
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, par. 24a pkt 5, Dz.U. 2022, poz. 1594.
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz.U. 2017, poz. 1591.
8. Rutkowski G., *Współpraca SCWEW z partnerami zewnętrznymi, w tym ekspertami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, bibliotekami pedagogicznymi, uczelniami oraz przedstawicielami innych resortów prowadzących działania na rzecz dziecka i rodziny*, ORE, 2023.
9. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Dz.U. 2019, poz. 1696.

SCWEW i szkoła – razem w działaniu –

www.ore.edu.pl

SCWEW

wspiera przedszkola i szkoły ogólnodostępne w zakresie doskonalenia kompetencji kadry i zapewnienia wszystkim dzieciom/uczniom możliwości pełnego rozwoju, z uwzględnieniem oferty edukacyjnej na każdym etapie kształcenia, dostosowanej do indywidualnych potrzeb i możliwości odbiorców.

SCWEW

- ➔ System długofalowego wsparcia odpowiadającego na potrzeby środowiska szkolnego
- ➔ Implementacja dobrych praktyk/dzielenie się wiedzą i doświadczeniem
- ➔ Działania na rzecz lokalnej sieci wsparcia dziecka i rodziny

Wspieramy przez:

- Lekcje/zajęcia otwarte/modelowe
- Superwizje szkolne
- Konsultacje eksperckie
- Szkolenia specjalistyczne
- Konferencje
- Sieci współpracy i samokształcenia
- Wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego i technologii asystujących
⇒ Instruktaże, szkolenia, pokazy sprzętu

Kierujemy działania do:

- Dyrektorów
- Nauczycieli
- Specjalistów
- Kadry niepedagogicznej
- Rodziców/opiekunów prawnych

